

De persoonlijkheid van de advocaat

Advocaten denken positief over zichzelf

Kim van Oorsouw

psycholoog Universiteit Maastricht¹

Amerikaanse advocaten blijken agressiever, dominanter en competitiever te zijn dan andere beroepsgroepen. En de Nederlandse advocaat? Rechtenstudenten zijn hier dominanter, tevredener met zichzelf, en minder verlegen dan psychologiestudenten, en advocaten verschillen niet veel van de rechtenstudenten. Het vak van jurist trekt mensen met bepaalde karaktereigenschappen, maar die worden niet gevormd door de rechtenstudie.

Foto: Picture Press/Hollandse Hoogte

Volgens Daicoff tonen Amerikaanse rechtenstudenten in de kindertijd al eigenschappen die hen geschikt maken voor de advocatuur: dominantie, discipline, leiderschap, gebrek aan emoties en afkeer van minderwaardigheidsgevoelens. Tijdens de rechtenstudie zouden deze eigenschappen nog eens worden versterkt, en leiden tot een typische advocatenpersoonlijkheid. Competitie en dominan-

tie worden gestimuleerd, en sociaal gedrag en introspectie ontkracht.

Studie en werk als advocaat tezamen leiden volgens Daicoff tot een toename van agressie, angst en vijandigheid. Door de drive naar geld neemt ook de professionaliteit af. De Amerikaanse publieke opinie over de advocaten is mede daarom niet gunstig.

PERSOONLIJKHEIDSPROFIEL

Hoe is het eigenlijk gesteld met Nederlandse advocaten? Om dat te onderzoeken, formuleerden we de volgende vragen: bezitten Nederlandse advocaten net als de Amerikaanse een typische *lawyer personality*? Als dat zo is, wordt deze dan gevormd door de studie, of is deze al voor de studie aanwezig?

Om deze vragen te beantwoorden, keken we naar een groep advocaten, rechtenstudenten en psychologiestudenten. Als er een typisch persoonlijkheidsprofiel bestaat voor advocaten, dan zou je een verschil in persoonlijkheid verwachten tussen rechten- en psychologiestudenten. Rechtenstudenten zouden aan het begin van hun studie dominanter, extravert en sociaal moeten zijn dan psychologiestudenten. Als er geen verschillen zijn tussen deze twee groepen, dan is het mogelijk dat een typische advocatenpersoonlijkheid wordt gevormd door de studie. Als dát zo is, dan verschillen rechtenstudenten van advocaten.

Voor ons onderzoek vulden 43 advocaten², 38 rechtenstudenten³ en 38 psychologiestudenten⁴ een aantal persoonlijkheidsvragenlijsten en een klachtenlijst in.⁵ De resultaten waren, in het kort, als volgt: advocaten rapporteerden aanzienlijk minder vage angsten, psychische spanningen, lichamelijke klachten, gedrukte stemming, gevoelens van insufficiëntie en ernstige psychopathologie (wanen, paranoia) dan beide studentengroepen. Ze voelden zich gelukkiger in sociale contacten dan de psychologiestudenten.

Advocaten zowel als rechtenstudenten scoorden aanzienlijk hoger dan de psychologiestudenten op zelfwaardering. Daarnaast waren advocaten minder ontevreden met allerlei zaken uit het dagelijks leven, en minder vermijdend en agressief dan beide studentengroepen. Advocaten scoorden lager dan de studentengroepen op extravertie, wat betekent dat ze minder sociale contacten en een minder actieve instelling hadden. Verder waren advocaten minder neurotisch en meer gedisciplineerd in hun werkzaamheden dan de studentengroepen. Gevraagd naar klachten in de afgelopen week rapporteerden de advocaten minder vage lichamelijke klachten dan de studenten.

Wat betekent dit alles? Als er bepaalde persoonlijkheidskenmerken zijn die een rechtenstudent al doen kiezen voor de rechtenstudie, dan zouden de rechtenstudenten anders moeten scoren op dit soort kenmerken dan psychologiestudenten. Uit de resultaten bleek dat de rechtenstudenten inderdaad hoger scoorden op dominantie en zelfwaardering dan psychologiestudenten. In tegenstelling tot Amerikaanse studies scoorden de rechtenstudenten vergeleken met psychologiestudenten echter niet lager op angst en verlegenheid.

Ook advocaten scoorden hoog op dominantie en zelfwaardering, en laag op verlegenheid en angst. Ze verschilden hierop dus niet met de rechtenstudenten. Daarmee

woorden, moeten we eerst kijken of er in Nederland inderdaad zoveel advocatenleed is.

Als we naar onze resultaten kijken, dan is eerder het tegenovergestelde het geval. Nederlandse advocaten scoorden aanzienlijk lager op inadequatie (onder andere angst en lichamelijke klachten), neuroticisme (onder meer nervositeit) en psychopathologie (onder andere paranoia) dan rechtenstudenten. Ook bleek dat de advocaten minder vijandig waren dan de rechtenstudenten. Dit is dus tegengesteld aan de verwachting op basis van de Amerikaanse situatie. De Nederlandse advocaten zijn helemaal niet zo 'distressed'.

Gebeurt er dan nog iets tijdens de studie? Het lijkt erop dat studenten over het algemeen meer 'leed' ervaren, wat te maken kan

De typische advocatenpersoonlijkheid draagt bij aan advocatenleed als depressie, angst, paranoia en vijandigheid

konden we één vraag beantwoorden: rechtenstudenten bezitten bepaalde persoonlijkheidskenmerken die psychologiestudenten minder bezitten: ze zijn dominanter en meer tevreden met zichzelf dan de psychologiestudenten. Advocaten verschillen op hun beurt weinig van rechtenstudenten. Dit lijkt te pleiten voor een al aanwezige advocatenpersoonlijkheid.

AFNEMEND LEED

De andere vraag was of de rechtenstudie de typische advocaat maakt, en dus bijdraagt aan advocatenleed als depressie, angst, nervositeit, paranoia en vijandigheid, zoals in de Verenigde Staten kennelijk het geval is. Voordat we deze vraag kunnen beant-

hebben met onzekerheden aan het begin van hun studie. Omdat de advocaten weinig leed rapporteren, zou het zo kunnen zijn dat het leed na verloop van de studie afneemt.

Een expliciete verandering in persoonlijkheid tijdens de juridische opleiding, door de nadruk op extrinsieke vaardigheden (zoals rationeel analyseren) en ontkrachting van intrinsieke vaardigheden (zoals interpersoonlijke relaties ontwikkelen, altruïsme) vonden we niet terug in de Nederlandse situatie. Advocaten waren niet minder altruïstisch (onzelfzuchtig) en sociaal (in)adequaats dan de rechtenstudenten. Integendeel, advocaten waren vergeleken met studenten veel minder zelfzuchtig en ook gelukkiger in hun sociale contacten.

1 Kim van Oorsouw is onderzoekspsycholoog bij de vakgroep Experimentele Psychologie van de Universiteit Maastricht en lid van de Interfacultaire Werkgroep Rechtspsychologie. Met dank aan Anne Boverhof, studente Psychologie.
2 Waarvan 19 vrouwen, gemiddelde leeftijd 37,5 jaar, gemiddeld aantal ervaringsjaren: 12.
3 Waarvan 23 vrouwen, gemiddelde leeftijd 19 jaar. De rechtenstudenten waren in de eerste helft van

hun eerste jaar. Kenmerken van hun persoonlijkheid konden daardoor nog niet door de studie zijn bepaald. Effecten van opleiding werden dus alleen door de advocatengroep vertegenwoordigd.

4 Waarvan 33 vrouwen, gemiddelde leeftijd 19,5 jaar.

5 De persoonlijkheidsvragenlijsten waren de de Nederlandse Persoonlijkheidsvragenlijst (NPV), Nederlandse Verkorte MMPI (NVM) en de NEO-FFI.

Deze vragenlijsten meten bepaalde kenmerken van iemands persoonlijkheid (bijvoorbeeld angstigheid, dominantie, depressie, zelfwaardering, extravertie, altruïsme, vijandigheid en dergelijke). Ook werden huidige klachten uitgevraagd door middel van een gestructureerde klachtenlijst (SCL-90).

OUD VERSUS JONG

Omdat Daicoff liet zien dat advocatenleed minder was bij de oudere advocaten die een efficiëntere manier van 'lawyering' hadden gevonden, keken we ook naar de oudere versus de jongere advocaten in onze groep. Bij oudere advocaten zou een betere balans tussen werk en privé ervoor zorgen dat zij zich gelukkiger voelen en minder klachten ervaren. De bevroegde groep advocaten ervoer al weinig leed, maar misschien was er toch een verschil in leeftijdsgroepen. Driekwart van de advocaten was jonger, en een kwart ouder dan 50.

Een vergelijking van deze groepen liet zien dat alleen wanneer het ging om klachten in de afgelopen week, de oudere advocaten meer klachten hadden. Ze rapporteerden vaker last te hebben van spanning, rusteloosheid, neerslachtigheid en ze hadden moeite gedachten te onderdrukken. Verder rapporteerden oudere advocaten meer onvrede met zichzelf in relatie tot anderen, meer vijandigheid en irritatie en een algeheel verhoogd niveau van psychisch en lichamelijk disfunctioneren. De oudere advocaten rapporteerden dus meer leed *op dit moment*.

Qua persoonlijkheid verschilden ze niet van de jongere advocaten.

Nederlandse advocaten zijn helemaal niet zo 'distressed'

Heel vreemd is deze grotere hoeveelheid klachten natuurlijk niet, wetende dat binnen de groep oudere advocaten de gemiddelde leeftijd 59 was. Het advocatenwerk op deze leeftijd leidt kennelijk tot meer klachten. De onderzochte groep is echter te klein om daar met zekerheid uitspraken over te doen.

POSITIEVE HOUDING

Al met al kunnen we concluderen dat het met Nederlandse advocaten goed is gesteld. Het blijkt dat rechtenstudenten bepaalde persoonlijkheidskenmerken bezitten die hen mogelijk deden kiezen voor de studie, en die ook belangrijk zijn voor hun succes als advocaat. Deze trekken, zoals dominantie en zelfwaardering, bezitten psychologiestudenten in mindere mate.

Advocaten bezitten deze kenmerken ook, wat de hypothese ondersteunt dat deze kenmerken 'de advocaat maken'. Deze positieve houding ten opzichte van zichzelf, hun werk en leven is gezond en verklaart meteen waarom onze advocaten nauwelijks klachten rapporteerden.

Omdat onze bevindingen op een relatief kleine steekproef berusten, zou het mooi zijn als we deze groep zouden kunnen uitbreiden. Het wordt dan ook meteen interessanter om te kijken of er verschillen zijn tussen de verschillende rechtsgebieden. Daicoff liet immers zien dat vooral de typische *trial lawyers* meer leed ervaren en slechter beoordeeld worden door het publiek dan de advocaten die werkzaam zijn als rechtshulpverlener of bij overheidsinstanties.

Een kwart van de door ons onderzochte advocaten was werkzaam in het strafrecht, driekwart in een ander gebied. Een vluchtige analyse laat zien dat er nauwelijks verschillen zijn tussen deze twee groepen behalve op één factor, namelijk altruïsme. De strafrechtadvocaten scoorden lager dan de civilisten voor wat betreft coöperatie en medeleven met anderen. ●

(advertentie)

Pensioenadviesbureau Mr. H.N.J. Bijvoet

sinds 1982

Keizersgracht 403

1016 EK Amsterdam

www.chezpied.nl

nick.bijvoet@chezpied.nl

tel: 020 623 54 21

FIF 33

RECHERCHE- EN INFORMATIEBUREAU

Voor bedrijven, particulieren en advocatuur

- Onrechtmatig ziekteverzuim
- Alimentatiezaken
- Controle werkzaamheden
- Handelsinformatie
- Fraude / Bedrijfsdiefstal
- Privé-onderzoeken

010 - 477 33 22 www.fif33.nl

Goedgekeurd door Min. van Justitie POB 238
Heemraadssingel 186 • 3021 DM Rotterdam
Fax: 010 - 477 08 30 • e-mail: info@fif33.nl

